

СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПО ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

(актуалност към 06.04.2021 г.)

Съставител: проф. д-р Георги Пенчев

(публикувана в електронно издание „Предизвикателството!“ на 27.06.2021 г.)

ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

С този списък на решения и определения на Конституционния съд се цели подпомагането на учени, практикуващи юристи и специалисти-еколози при анализа на практиката му в областта на правната защита на околната среда. В квадратни скоби са посочени разпоредбите на закона, по повод на които е образувано съответното конституционно дело, а в кръгли скоби са направени някои пояснения. Подреждането е извършено по тематика и по датата на приемане на съответния съдебен акт.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АПК – Административнопроцесуален кодекс

ДВ – Държавен вестник

ДР – Допълнителни разпоредби

ДФЕС – Договор за функционирането на Европейския съюз

ЕС – Европейски съюз

ЗГ – Закон за горите

ЗИД – Закон за изменение и допълнение

ЗН – Закон за наследството

ЗООС – Закон за опазване на околната среда

ЗЛОД – Закон за лова и опазване на дивеча

ЗРВКУ – Закон за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги

ЗОЗЗ – Закон за опазване на земеделските земи

ЗСПЗЗ – Закон за собствеността и ползването на земеделските земи

ЗМПВВПРБ – Закон за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България

ЗУО – Закон за управление на отпадъците

ЗУЧК – Закон за устройството на Черноморското крайбрежие

к. д. – Конституционно дело

КРБ – Конституция на Република България от 1991 г.

КС – Конституционен съд

ОВОС – Оценка на въздействието върху околната среда

ПЗР – Преходни и заключителни разпоредби

с.з. – Същият закон

ТКЗС – Трудовокооперативни земеделски стопанства

I. ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В НЕЙНАТА ЦЯЛОСТ

1. Оценка на въздействието върху околната среда

Решение № 10 от 10.07.1995 г. по к. д. № 8 от 1995 г. на КС (ДВ, бр. 67 от 28.07.1995 г.) [§§ 1 и 2 от ЗИД на ЗООС (ДВ, бр. 31 от 1995 г.), с които се създават съответно чл. 24г, ал. 1 и 2 и § 1, т. 8 от ДР на ЗООС (ДВ, бр. 86 от 1991 г., изм. и доп. – отм., бр. 91 от 2002 г.)]

Решение № 5 от 109.04.2019 г. по к. д. № 12 от 2018 г. на КС (ДВ, бр. 36 от 03.05.2019 г.) [§ 111 от ПЗР на ЗИД на АПК (ПЗРЗИДАПК – ДВ, бр. 77 от 2018 г.), с който е създадена разпоредбата на чл. 99, ал. 12 от ЗООС (ДВ, бр. 91 от 2002 г., изм. и доп.) в редакцията към ДВ, бр. 77 от 2018 г.]

2. Отговорност на държавата за екологични щети, настъпили от минали действия или бездействия, при приватизация

Решение № 2 от 13.03.2003 г. по к. д. № 20 от 2002 г. на КС (ДВ, бр. 26 от 21.03.2003 г.) [§ 9, ал. 1 от ПЗР на ЗООС от 2002 г., в частта относно израза „... с изключение на сключените приватизационни договори до 1 февруари 1999 г. ...“]

II. ПРАВНА ЗАЩИТА НА ВОДИТЕ: ПРАВЕН РЕЖИМ НА ВОДОПОЛЗВАНЕТО

Решение № 9 от 29.09.2005 г. по к. д. № 6 от 2005 г. на КС (ДВ, бр. 81 от 11.10.2005 г.) [§ 6, т. 3 от ПЗР на ЗРВКУ (ДВ, бр. 18 от 2005 г., в сила от 20.01.2005 г., изм.)]

Решение № 11 от 25.09.1997 г. по к. д. № 4 от 1997 г. на КС (ДВ, бр. 89 от 7.10.1997 г.) [чл. 18, ал. 1 от КРБ (ДВ, бр. 56 от 1991 г., изм. и доп.) (тълкуване относно това дали

понятието „национално значение“, употребено в чл. 18, ал. 1 от Конституцията, се отнася към водите и горите или само към парковете)]

Решение № 10 от 15.07.2014 г. по к. д. № 4 от 2014 г. на КС (ДВ, бр. 61 от 25.07.2014 г.) [чл. 12, ал. 1 от ЗВ (ДВ, бр. 67 от 2014 г., изм. и доп.)]

Решение № 5 от 02.06.2020 г. по к. д. № 3 от 2019 г. на КС (ДВ, бр. 53 от 12.06.2020 г.) [чл. 14, ал. 2 от ЗРВКУ]

III. ПРАВНА ЗАЩИТА НА ПОЧВАТА: ПРАВЕН РЕЖИМ НА ЗЕМЕПОЛЗВАНЕТО

Решение № 6 от 5.06.1992 г. по к. д. № 9 от 1992 г. на КС (ДВ, бр. 50 от 19.06.1992 г.) [ЗИД на ЗСПЗЗ (ДВ, бр. 28 от 1992 г.) в цялост, и на § 8, т. 8, § 9 и § 36 от с.з.]

Решение № 12 от 12.07.1993 г. по к. д. № 12 от 1993 г. на КС (ДВ, бр. 64 от 27.07.1993 г.) [§ 1 от ЗИДЗСПЗЗ (ДВ, бр. 48 от 1993 г.), с който се създава чл. 10, ал. 7, т. 2 от ЗСПЗЗ (ДВ, бр. 17 от 1991 г., изм. и доп.)]

Решение № 7 от 19.06.1995 г. по к. д. № 9 от 1995 г. на КС (ДВ, бр. 59 от 30.06.1995 г.) [§ 4, т. 1 и 3 и § 12 от ЗИДЗСПЗЗ (ДВ, бр. 45 от 1995 г.), с които се изменя чл. 17, ал. 3 и 7 от ЗСПЗЗ от 1991 г.; § 20 от с.з., с който се изменя чл. 33, ал. 1 от ЗСПЗЗ]

Решение № 8 от 19.06.1995 г. по к. д. № 12 от 1995 г. на КС (ДВ, бр. 59 от 30.06.1995 г.) [някои разпоредби на ЗИДЗСПЗЗ (ДВ, бр. 45 от 1995 г.), а именно: § 3 в частта, с която се създава чл. 9а, ал. 1, т. 3 и 4 от ЗСПЗЗ от 1991 г.; § 4, т. 3, с който се изменя чл. 10, ал. 7 от ЗСПЗЗ относно думите „освен ако върху тях са извършени строежи, или е отстъпено право на строеж“; § 5, с който в чл. 10а, ал. 1 от ЗСПЗЗ накрая се добавят думите „с кадастрални планове на населени места или комасационни планове“; § 6, т. 1, с който се изменя чл. 10б, ал. 1 от ЗСПЗЗ относно второто изречение на разпоредбата; § 10, т. 3, с който се създават алинеи 6, 7 и 8 в чл. 14 на ЗСПЗЗ; § 11, т. 1, с който се изменя второто изречение

на чл. 15, ал. 2 от ЗСПЗЗ; § 12 в частта, с която се изменят алинеи 3, 7 (относно второто изречение) и 8 на чл. 17 от ЗСПЗЗ; § 14, с който се създава чл. 19а от ЗСПЗЗ, в частта на ал. 1, т. 1 и 3; § 19, т. 2 в частта, с която се създава ал. 6 в чл. 27 от ЗСПЗЗ; § 22, с който се изменят §§ 4, 4а, 4б, 4в, 4г, 4д, 4е и 4ж от ПЗР на ЗСПЗЗ; § 26, т. 1, с който се добавя ново второ изречение в § 13, ал. 7 от ПЗР на ЗСПЗЗ; § 28, ал. 1, 2 и 5 и § 29 от ПЗР]

Решение № 4 от 27.02.1996 г. по к. д. № 32 от 1995 г. на КС (ДВ, бр. 21 от 12.03.1996 г.) [чл. 90а от ЗН (ДВ, бр. 22 от 1949 г., попр., изм. и доп.) в частта, в която е предвидено, че завещание, съставено след включване в трудовокооперативни земеделски стопанства или в други образувани въз основа на тях селскостопански организации на имоти на кооператори, собствеността на които се възстановява по чл. 10, ал. 1 от ЗСПЗЗ, няма действие за тези имоти]

Решение № 20 от 7.11.1996 г. по к. д. № 21 от 1996 г. на КС (ДВ, бр. 103 от 3.12.1996 г.) [някои разпоредби на ЗИДЗСПЗЗ (ДВ, бр. 79 от 1996 г.), а именно: § 2 в частта му, с която се изменя чл. 7, ал. 1 от ЗСПЗЗ относно думата „обезщетяване“; § 5, т. 1, 3 и 6, с които се изменят чл. 10, ал. 1 и 7 от ЗСПЗЗ и се създава ал. 12 в чл. 10 от ЗСПЗЗ; § 8, с който се изменя и допълва чл. 11, ал. 4 от ЗСПЗЗ; § 10, т. 4, с който се изменя и допълва чл. 14, ал. 8 от ЗСПЗЗ; § 12, т. 1 в частта, с която се изменя чл. 17, ал. 3 от ЗСПЗЗ; § 20, с който се създава § 2а от ДР на ЗСПЗЗ]

Решение № 3 от 6.02.1997 г. по к. д. № 31 от 1996 г. на КС (ДВ, бр. 15 от 18.02.1997 г.) [§ 23, т. 1, б. „а“ от ПЗР на ЗИДЗСПЗЗ (ДВ, бр. 79 от 1996 г.), с която се изменя § 28, ал. 1 от ПЗР на ЗИДЗСПЗЗ (ДВ, бр. 45 от 1995 г.)]

Решение № 15 от 9.06.1998 г. по к. д. № 12 от 1998 г. на КС (ДВ, бр. 68 от 16.06.1998 г.) [чл. 10, ал. 8, изр. 1 от ЗСПЗЗ относно думите „до размерите, определени по отменените чл. 8, ал. 1 и чл. 10 от Закона за трудовата поземлена собственост“, както и изр. 2 и 3 на същата алинея, както и изцяло относно предходните редакции на тази алинея (ДВ, бр. 17 от 1991 г.; изм. и доп., бр. 28 от 1992 г., бр. 79 от 1996 г. и бр. 98 от 1997 г.); § 15 от ПЗР на ЗСПЗЗ]

Решение № 3 от 4.02.1999 г. по к. д. № 32 от 1998 г. на КС (ДВ, бр. 12 от 12.02.1999 г.) [§§ 7 и 8 от ЗИДЗН (ДВ, бр. 60 от 1992 г.), с които са създадени чл. 90а и 91а от ЗН в частта им относно продажбата на наследство и отказа от наследство на имоти, включени в трудовокооперативни земеделски стопанства или в други, образувани въз основа на тях селскостопански организации, собствеността върху които се възстановява]

Решение № 13 от 14.11.2000 г. по к. д. № 11 от 2000 г. на КС (ДВ, бр. 95 от 21.11.2000 г.) [чл. 10, ал. 7 и 13 от ЗСПЗЗ в редакцията след ЗИДЗСПЗЗ (ДВ, бр. 98 от 1997 г.)]

Решение № 1 от 28.01.2014 г. по к. д. № 22 от 2013 г. на КС (ДВ, бр. 10 от 04.02.2014 г.) [Решение на Народното събрание от 22.10.2013 г. за налагане на мораториум върху придобиването на правото на собственост върху земя на територията на Република България от страна на чужденци и чуждестранни юридически лица до 1 януари 2020 г. (ДВ, бр. 93 от 25.10.2013 г.)]

Решение № 5 от 27.03.2018 г. по к. д. № 11 от 2017 г. на КС (ДВ, бр. 32 от 13.04.2018 г.) [§ 15 от ПЗР на ЗИДЗСПЗЗ (ДВ, бр. 61 от 2018 г.), на чл. 37и с изключение на ал. 1, посл. изр., ал. 2, ал. 3, ал. 4, посл. изр., ал. 5 и ал. 15, на чл. 37м и на чл. 42 от ЗСПЗЗ]

Решение № 5 от 10.04.2019 г. по к. д. № 12 от 2018 г. на КС (ДВ, бр. 36 от 03.05.2019 г.) [чл. 20а, ал. 3, изр. 2 от ЗОЗЗ (ДВ, бр. 35 от 1996 г., изм. и доп.), изменен с § 109, т. 1 от ПЗРЗИДАПК от 2018 г. (ДВ, бр. 77 от 2018 г.); чл. 24а, изр. 2 от ЗОЗЗ, изменен с § 109, т. 2 от ПЗРЗИДАПК от 2018 г. и чл. 38, ал. 2, изр. 2 от ЗОЗЗ, изменен с § 109, т. 3 от ПЗРЗИДАПК от 2018 г.]

IV. ПРАВНА ЗАЩИТА НА ЗЕМНИТЕ НЕДРА

Решение № 5 от 10.04.2019 г. по к. д. № 12 от 2018 г. на КС (ДВ, бр. 36 от 03.05.2019 г.) [чл. 75, ал. 9, изр. 3 от ЗПБ (ДВ, бр. 23 от 1999 г., изм. и доп.), изменен с § 113, т. 5, буква „б“ от ПЗРЗИДАПК от 2018 г. (ДВ, бр. 77 от 2018 г.)]

V. ПРАВНА ЗАЩИТА НА ГОРИТЕ

Решение № 11 от 25.09.1997 г. по к. д. № 4 от 1997 г. на КС (ДВ, бр. 89 от 7.10.1997 г.) [чл. 18, ал. 1 от КРБ (тълкуване относно това, дали понятието „национално значение“, употребено в чл. 18, ал. 1 от Конституцията, се отнася към водите и горите или само към парковете)]

Решение № 4 от 8.07.2008 г. по к. д. № 4 от 2008 г. на КС (ДВ, бр. 63 от 15.07.2008 г.) [§ 92, ал. 2 от ПЗР на ЗИД на ЗГ от 1997 г. (отм.) (ДВ, бр. 43 от 2008 г.) в частта: „представляващ осеметажна административна сграда, находяща се в гр. София, район Възраждане, ул. Антим I № 17, подробно описана в акт за публична държавна собственост № 00440/18.XI.1997 г. на областния управител на област София“]

VI. ПРАВЕН РЕЖИМ НА ЗАЩИТЕНИТЕ ПРИРОДНИ ТЕРИТОРИИ

Решение № 11 от 25.09.1997 г. по к. д. № 4 от 1997 г. на КС (ДВ, бр. 89 от 7.10.1997 г.) [чл. 18, ал. 1 от КРБ (тълкуване относно това дали понятието „национално значение“, употребено в чл. 18, ал. 1 от Конституцията, се отнася към водите и горите или само към парковете)]

VII. ПРАВЕН РЕЖИМ НА ЛОВА И ЛОВНОТО СТОПАНСТВО

Решение № 15 от 31.05.2001 г. по к. д. № 3 от 2001 г. на КС (ДВ, бр. 53 от 12.06.2001 г.) [чл. 4, чл. 7, ал. 1, чл. 29, чл. 30 и чл. 31 от ЗЛОД (ДВ, бр. 78 от 2000 г., изм. и доп.)]

Решение № 4 от 04.07.2013 г. по к. д. № 11 от 2013 г. на КС (ДВ, бр. 62 от 12.07.2013 г.) [чл. 28, ал. 5 от ЗЛОД]

VIII. ПРАВНА ЗАЩИТА ОТ ВРЕДНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

Решение № 6 от 29.09.2009 г. по к. д. № 7 от 2009 г. на КС (ДВ, бр. 80 от 9.10.2009 г.) [чл. 149, ал. 1, т. 3 и чл. 150, ал. 1 от КРБ (спор за компетентност между Столичния общински съвет и Министерския съвет на Република България с искане от Столичния общински съвет за произнасяне по въпроса: „Министерският съвет като орган на централната изпълнителна власт има ли правомощие да приеме и внесе за разглеждане в Народното събрание конкретния проект на Закон за управление на отпадъците в област София, с който се изземват правомощия на органите на местно самоуправление, конкретно на Столичната община и на Столичния общински съвет, да извършват дейностите по управление на отпадъците на територията на общината, и който е в пряко противоречие с Конституцията на Република България и Европейската харта за местно самоуправление“]

Решение № 3 от 21.03.2012 г. по к. д. № 12 от 2011 г. на КС (ДВ, бр. 26 от 30.03.2012 г.) [чл. 13а, ал. 3 и чл. 54, ал. 2 от ЗУО (ДВ, бр. 86 от 2003 г., изм. и доп.) и параграфи 17 и 18 от ПЗР на ЗИД на ЗУО (ДВ, бр. 30 от 2011 г.)]

Решение № 11 от 10.07.2014 г. по к. д. № 2 от 2013 г. на КС (ДВ, бр. 61 от 25.07.2014 г.) [25 разпоредби от ЗУО]

IX. ПРАВНА ЗАЩИТА ОТ ВРЕДНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

Решение № 17 от 9.12.1993 г. по к. д. № 14 от 1993 г. на КС (ДВ, бр. 109 от 28.12.1993 г.) [чл. 18, ал. 4 от КРБ (тълкуване относно производството на биологично силно действащи вещества, за което се предвижда възможност за установяване на държавен монопол)]

X. ПРАВНА ЗАЩИТА ОТ ВРЕДНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ГОЛЕМИТЕ АВАРИИ С ОПАСНИ ВЕЩЕСТВА ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

Решение № 18 от 5.10.1995 г. по к. д. № 16 от 1995 г. на КС (ДВ, бр. 93 от 20.10.1995 г.) [Закон за ратифициране на споразумението между правителството на Република България и правителството на Руската федерация за сътрудничество в областта на превантивната дейност за предотвратяване и намаляване на последствията от промишлени аварии, катастрофи и стихийни бедствия и ликвидирането на последствията от тях (ДВ, бр. 31 от 1995 г.)]

XI. ПРАВНА ЗАЩИТА НА ОКОЛНАТА СРЕДА В РЕГИОНА НА ЧЕРНОМОРСКОТО КРАЙБРЕЖИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ. КРАЙБРЕЖНА ПЛАЖНА ИВИЦА

Решение № 4 от 15.06.2000 г. по к. д. № 5 от 2000 г. на КС (ДВ, бр. 51 от 23.06.2000 г.) [чл. 8, ал.1, чл. 11, ал. 1, чл. 12, чл. 13, т. 1, чл. 72, ал. 3 от ЗМПВВПРБ (ДВ, бр. 12 от 2000 г., изм. и доп.), както и чл. 94, ал. 1 в частта му „и собствениците“, и чл. 107, ал. 2 в частта му „по искане на лицата, притежаващи правото на собственост върху него“ от с.з.]

Определение № 3 от 14.08.2007 г. по к. д. № 8 от 2007 г. на КС (ДВ, бр. 68 от 21.08.2007 г.) [§ 11 от ПЗР на ЗУЧК (ДВ, бр. 48 от 2007 г., в сила от 1.01.2008 г., изм. и доп.)]

Решение № 12 от 28.11.2013 г. по к. д. № 9 от 2013 г. на КС (ДВ, бр. 105 от 06.12.2013 г.) [§§ 14 и 15 от ЗИДЗУЧК (ДВ, бр. 27 от 2013 г.) относно чл. 17, ал. 2, т. 6 и чл. 17а, ал. 1, т. 2 от ЗУЧК]

Решение № 3 от 06.03.2014 г. по к. д. № 10 от 2013 г. на КС (ДВ, бр. 24 от 18.03.2014 г.) [чл. 112к, ал. 1 от ЗМПВВПРБ в частта „без търг или конкурс в полза на лице по чл. 112г, ал. 1, съответно по чл. 112д, ал. 4, както и“, създаден с § 39 от ЗИДЗМПВВПРБ (ДВ, бр. 28 от 2013 г.)]

Решение № 6 от 16.06.2020 г. по к. д. № 10 от 2019 г. на КС (ДВ, бр. 58 от 30.06.2020 г.) [чл. 10а, чл. 17а, ал. 2 от ЗУЧК и § 9 от ЗИДЗУЧК (ДВ, бр. 56 от 2019 г.), с който се създава чл. 24в от ЗУЧК]